

Posudek bakalářské práce Nikolý Dědinové

Ruská „feňa“ aneb deklasovaná lexika.

Ustav východoslovanských studií, Praha 2012, 101 stran

Práce věnovaná argotu kriminálních a deklasovaných živlů se vyznačuje materiální nasyceností a myšlenkovou propracovaností. Autorka s velkým porozuměním čerpá z desítek slovníků, statí a odborných publikací a představuje až překvapivě rozsáhlý jazykový korpus, který třídí a analyzuje. Lexikální jednotky jsou charakterizovány sémanticky a etymologicky a opatřeny českým ekvivalentem. Zároveň se autorka vyjadřuje k metodologickým pozicím výzkumu.

Práce je rozčleněna do čtyř tematických částí. První pojednává o problematice terminologické: argot a žargón, blat, feňa. Patřil by sem i vztah argot-slang, event. argot-prostořečí. Nejde jen o terminologii, ale o bližší charakteristiku jednotlivých sociálních skupin a specifických rysů jejich jazyka. Nevhodné je vyjádření „problematická terminologie“: buď „problémy terminologie“ nebo „terminologická problematika“. Sporné se mi zdá tvrzení(s.8), že argot je varietou ruského jazyka (tou je církevní slovanština, argot není langue, ale mluva určité omezené vrstvy a nemůže zastupovat národní jazyk). Nejednoznačnosti terminologického aparátu autorka správně nepřikládá zásadní význam, ale seznamuje především s původem a územ slov blat, blatnaja muzyka, feňa; výklady jsou vrcholně zajímavé. Rovněž správně práce poukazuje na relativitu pojmu „tajný jazyk“ - to by v plné míře mohlo platit jen o specifických argotismech, představujících nerozluštitelné šifry.

Ve druhé části věnované funkcím argotu autorka pracuje se čtyřčlennou koncepcí Gračova: konspirativní, nominativní, poznávací, světonázorová. Domnívám se, že nelze vynechat funkci expresivně-emozivní jakožto nesmírně závažnou u argotu, spojenou s postoji hodnotícími, vždyť mnohá slova vyznívají jako záporně hodnotící - to je stylizace protestu (v tom je ta funkce světonázorová). Dokonce funkce expresivní, emocionální leckdy převažují nad funkcemi pojmenovávajícími, které jsou víc racionální (právě taková slova jako blat, feňa). Poznávací funkce znamená, že argot stojí na straně „svého člověka“, dokazuje jeho příslušnost ke komunitě. Při popisu funkce světonázorové autorka snad až příliš striktně vidí všechny postoje jen jako krajně záporné, dehonestující - to je ovšem naše recepce. Třetí část práce uvádí v podobě hodně formalizované tři druhy kriminálního argotu podle ruských zdrojů: všeobecný, vězeňský, specializovaný.

Čtvrtá, nejrozsáhlejší část, se věnuje historii vzniku a vývoje argotů a historii jejich zkoumání. Mimořádně přínosné jsou informace o písemných fixacích argotů (od 17. století), o počátcích zkoumání argotické ruštiny a o podobách argotizovaného hovorového jazyka (priblatňonnyj). Materiálové soubory této kapitoly jsou nadobyčejně rozsáhlé a pečlivě sémanticky a etymologicky analyzovány. Složitý fenomén argotu je tak zmapován na základě fixace jednotek v ruských pramenech - autorčina interpretace materiálu je výtečná. Prezentace lingvistických koncepcí ovšem trpí jistou formálností (koncepce jsou různorodé, leckdy protichůdné) a celek práce vykazuje pak určitou nesoustavnost, danou různými názory a klasifikacemi jednotlivých badatelů. Ovšem podle slov autorky (s.9) má její práce spíše seznamovací charakter a je tedy třeba konstatovat, že tento záměr plní skvěle.

Autorka systematicky sleduje i vývoj vězeňského argotu v souvislosti se změnami společensko-politickými a značnou pozornost věnuje kriminální subkultuře - psychologii, poměrům, zvykům kriminálního světa (ugolovnaja Rossija, kastovní systém, vor v zakoně). Tématický záběr je tedy velmi široký, celkově tematika i materiály rozhodně překračují hranice stručného přehledu a vypovídají o autorčině odborném zaujetí, mimořádné pracovitosti a poctivosti. Argot je fakt lingvistický a sociální, podrobné zkoumání stránky sociální patří spíše do sociologie, nelingvistické zkoumání zajímá policejní službu a vězeňství.

Práce je psaná velmi dobrou češtinou, preciznost dikce je třeba ocenit. Z připomínek bych uvedla: v přepisu by bylo lepší Gumiljov, Lichačov, Gračov, ruskou podobu příjmení typu Dostojevskij je třeba zachovat (nikoliv Dostojevský). Doporučuji zvážit únosnost formulací typu „problémové slovníky“ (řešící problematiku argotu?). Závěr má zvláštní charakter, je to pokračování výkladu o příčinách průniku prvků za hranice argotu, spíše by bylo na místě resumé. V přebohatém seznamu literatury by bylo záhodno oddělit lingvistické práce od textů literárních.

Bakalářská práce Nikolj Dědinové si zaslouží hodnocení známkou výborně.

22 srpna 2012

Doc. PhDr. Kamila Chlupáčová, CSc